

Άγιος της Λευκωσίας.

Ο μοναδικός ναός, σήμερα,

σε όλη την Κύπρο, ο οποίος είναι αφιερωμένος στον πρώτο Επίσκοπο της Λευκωσίας, είναι το μικρό παρεκκλήσι στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου Ελένιου.

Ο προσκυνηματικός ναός του Αγίου Τριφυλλίου, του πρώτου Επισκόπου Λευκωσίας, στο Ελένιου, εγκαινιάστηκε στις 13 Ιουνίου του 1992. Ο θεμέλιος λίθος είχε κατατεθεί ένα χρόνο προηγουμένως, στις 13 Ιουνίου 1991.

Πρόκειται για ένα πολύ μικρό και λιτό εκκλησάκι, με τριγωνική ξύλινη στέγη, που οι διαστάσεις του ίσως να μην ξεπερνούν τα 3x2 μέτρα. Η όλη του εσωτερική διακόσμηση αποτελείται από μία εικόνα του Αγίου Τριφυλλίου σε τρίποδα, ένα

μανουάλι, ένα καντήλι μπροστά από το ξύλινο τέμπλο και ένα μικρό ερμάρι. Το τέμπλο αποτελείται από δύο μεγάλες εικόνες, μία του Χριστού και μία της Παναγίας (η Περίβλεπτος), και οκτώ μικρότερες: μεταξύ αυτών είναι το Άγιον Μανδήλιον, καθώς και των Αγίων Πολυδώρου, Σπυρίδωνα, Νεοφύτου και Ευαγγελιστή Ιωάννη. Στο νότιο τοίχο είναι αναρτημένες η “Κτιτορική Πράξις” και το “Στιχηρόν του Εσπερινού”: *Της Λευκωσίας ο Δήμος, σε κέκτηται Ποιμένα, και Πολιούχον Θεión, και παντοίων κινδύνων ρύστην. Την μνήμην σου τιμώνσα, Τριφύλλιε σοφέ, εκδυσώπει τον Κύριον. Εκ των αθέων βαρβάρων επιβουλάς, την σην πόλιν διασώζεσθαι.*

Εξωτερικά το κτίσμα δεν θυμίζει εκκλησία, ειδικά τα τελευταία χρόνια που «χάθηκε» από τη στέγη του ο σταυρός. Στο βόρειο εξωτερικό τοίχο του υπάρχει μικρή μαρμαρίνη πλάκα, στην οποία αναφέρεται: «Δωρεά Συνδέσμου Εργολάβων Οικοδομών Κύπρου. Θυρανοίξια από το Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Χρυστόστομο. Επί Δημαρχίας Λέλλου Π. Δημητριάδη, 13 Ιουνίου 1992». Σε εισαγωγικό του σημείωμα στο βιβλίο «Άγιος Τριφύλλιος», του Αθανάσιου Παπαγεωργίου (έκδοση της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κύπρου, 1999), ο τότε δήμαρχος Λευκωσίας, Λέλλος Δημητριάδης, αναφέρει ότι «ο ρυθμός, το μέγεθος και η τοποθέτηση του ναΐσκου αυτού βασίστηκαν σε σχετική μελέτη του Φ. Μαραθεύτη “Location and Development of the Town of Leucosia (Nicosia)”, 1958, έκδοση δήμου Λευκωσίας, 1977». Σύμφωνα με το βιβλίο «Λευκωσία, η μικρή μεγάλη πρωτεύουσα» της Άννας Μαραγκού, «στην περιοχή του Ελενείου, το Τμήμα Αρχαιοτήτων υποστηρίζει ότι υπήρχε εκκλησία αφιερωμένη στον Άγιο Τριφύλλιο».

Η πρωτοβουλία για ανέγερση του ναού, σύμφωνα με τον πρώην δήμαρχο Λευκωσίας, Λέλλο Δημητριάδη, ανήκε στον ίδιο, στο τότε δημοτικό συμβούλιο, αλλά και κάποιους άλλους Λευκωσιάτες. Ο κ. Δημητριάδης αναφέρει ότι η ιδέα ξεκίνησε όταν πριν από πολλά χρόνια, πριν την ανέγερση του ναού, ο αείμνηστος εκπαιδευτικός Κώστας Μυριανθέας τού είχε στείλει μία μελέτη του για τον Άγιο Τριφύλλιο. Στη μελέτη αποδεικνυόταν ότι ο Άγιος Τριφύλλιος ήταν σημαντική φυσιογνωμία και ότι θεωρείτο ο Πολιούχος της Λευκωσίας. Από τότε είχε αποφασισθεί από το δημοτικό συμβούλιο Λευκωσίας να δρομολογηθεί μία διαδικασία πληροφόρησης του κοινού για τον Άγιο. Μέσα σ’ αυτά τα πλαίσια, ο Σύνδεσμος Εργολάβων Οικοδομών πρόθυμα ανταποκρίθηκε σε παράκληση του δήμου και κάλυψε τα έξοδα ανέγερσης του ναού στο Ελένιον, το 1992.

Το 1999, σύμφωνα με το θεολόγο δρ Γιώργο Κάκκουρα, ο οποίος μαζί με τον τότε Χωρεπίσκοπο Τριμυθούντος Βασίλειο πρωτοστάτησαν εκ μέρους της Εκκλησίας της Κύπρου στη διαδικασία επαναφοράς της τιμητικής πανήγυρης και μνήμης του Αγίου στη Λευκωσία, έγινε επίσημα –για πρώτη φορά από την Εκκλησία της Κύπρου μετά από πολλούς αιώνες– επίσημος εορτασμός της μνήμης του Αγίου Τριφυλλίου. Στις 12 Ιουνίου 1999, έγινε στην Πλατεία Ελευθερίας υποδοχή της κάρας του

Αγίου από τη Μονή Κύκκου, ακολούθησε λιτανεία προς την εκκλησία Φανερωμένης και εσπερινός. Την επόμενη μέρα έγινε η Θεία Λειτουργία στην εκκλησία Φανερωμένης. Όπως μας είπε ο κ. Κάκκουρας, υπάρχουν μαρτυρίες ότι από το 10ο αιώνα ο Άγιος Τριφύλλιος τιμάται ως «ο Άγιος της Λευκωσίας».

Το Ελένειον και το θαύμα

Τη φροντίδα και συντήρηση του ναού είχε πάντοτε το Δημοτικό Σχολείο Ελένειον, είτε οι μαθητές με τους δασκάλους τους είτε οι φροντίστριες του σχολείου. Από το 1996, με πρωτοβουλία της δασκάλας Τούλας Χαραλαμπίδου, ο ναός παρέμενε ανοικτός για προσκύνηση, κατά τις ώρες που ήταν ανοικτό και το σχολείο. Η κ.Χαραλαμπίδου δέθηκε ιδιαίτερα με το ναό και από το 1998, που αφυπηρέτησε, μέχρι το 2008 πήγαινε (από το σπίτι της στην Αγλαντζιά) νωρίς το πρωί, για να ανοίξει και να καθαρίσει. Όπως μας είπε, αυτή η διαδικασία της έδινε μεγάλη χαρά και της θύμιζε τα χρόνια που ζούσε στην Κερύνεια, όταν όλες σχεδόν οι γυναίκες, σε τακτά διαστήματα, φρόντιζαν για την καθαριότητα των ναών της πόλης. Η κ. Χαραλαμπίδου θυμάται ότι όταν ακόμα υπηρετούσε στο Ελένειον, γίνονταν υπαίθριες λειτουργίες στο χώρο του ναού, τη μέρα της γιορτής του Αγίου. Ένα περιστατικό που θυμήθηκε η κ. Χαραλαμπίδου και είχε σχέση με το ναό του Αγίου Τριφυλλίου, ήταν που επικοινωνήσε μαζί της μία γυναίκα από την Πάφογια να της πει ότι είδε στον ύπνο της κάποιον ιερωμένο που της ανέφερε ότι το όνομά του ήταν «παπα-Τριφύλλιος». Ο ιερωμένος είχε πει στη γυναίκα ότι ο γαμπρός της (που είχε σοβαρό πρόβλημα καρδιάς) θα γινόταν καλά. «Πράγματι», όπως μας εξήγησε η κ. Χαραλαμπίδου, «ο γαμπρός της γυναίκας εκείνης, σε ιατρική εξέταση που υποβλήθηκε λίγο πριν υποβληθεί σε χειρουργική επέμβαση, φάνηκε ότι ήταν τελείως υγιής!». «Σήμερα», όπως μας πληροφόρησε γραμματέας του Ελενείου, κ. Έφη Μαγνήτη, «ο ναός είναι ανοικτός καθημερινά μέχρι τις 12:30 το μεσημέρι και

πολλά άτομα τον επισκέπτονται για προσκύνημα».

Ο Βίος του Αγίου

Ο Άγιος Τριφύλλιος, σύμφωνα με το βιβλίο του Αθανάσιου Παπαγεωργίου, είναι ο πρώτος και ο μόνος γνωστός επίσκοπος Λεδρών (Λευκωσίας). Δεν είναι γνωστές οι ακριβείς χρονολογίες της γεννήσεως και του θανάτου του. Για το βίο του γράφτηκαν διάφορες εκδοχές, μία εκ των οποίων αναφέρει ότι η καταγωγή του ήταν από τη Ρώμη, αλλά ανατράφηκε στην Κωνσταντινούπολη. Σπούδασε νομικά στη Βηρυτό, όπου άσκησε για αρκετά χρόνια το επάγγελμα του δικηγόρου. Μετά το θάνατο του πατέρα του πήγε για προσκύνημα στα Ιεροσόλυμα και από εκεί, επιστρέφοντας, παρέμεινε στην Κύπρο και έγινε μαθητής του Αγίου Σπυρίδωνα. Ως επίσκοπος ίδρυσε γυναικείο μοναστήρι στη Λευκωσία (κάποιοι ερευνητές πιστεύουν ότι βρισκόταν εκεί που είναι σήμερα το μοναστήρι των Καλογραιών στο Καϊμακλί), στο οποίο τάφηκε η μητέρα του και έκτισε τον καθολικό (κύριο) ναό της πόλης, στον οποίο φυλάχθηκαν τα λείψανά του. Σύμφωνα με το Λεόντιο Μαχαιρά

(Κύπριος χρονογράφος του 15ου αιώνα), το λείψανο του Αγίου Τριφυλλίου βρισκόταν στην εκκλησία της Οδηγήτριας, που από το 14ο μέχρι το 16ο αιώνα ήταν ο ορθόδοξος καθεδρικός ναός της Λευκωσίας. Ο Αθανάσιος Παπαγεωργίου τοποθετεί το ναό της Παναγίας της Οδηγήτριας στη μισοερειπωμένη εκκλησία (σήμερα ονομάζεται Μπετεστάν) δίπλα στην Αγιά Σοφιά, στην κατεχόμενη Λευκωσία (το ίδιο και η Άννα Μαραγκού και ο Ανδρέας Κούτας στο βιβλίο τους «Λευκωσία, η ιστορία της πόλης»). Άλλοι ερευνητές, όμως, πιστεύουν ότι ο ναός βρισκόταν στην περιοχή που σήμερα ονομάζεται «Λόφος της ΠΑΣΥΔΥ». Ο Χάκκετ-Παπαϊωάννου είναι της γνώμης ότι ο ναός της Οδηγήτριας είναι ο σημερινός ναός της Φανερωμένης.

Είναι σίγουρο ότι ο Άγιος Τριφύλλιος συμμετείχε με άλλους 11 Κύπριους Επισκόπους στη Σύνοδο της Σαρδικής (343 μ.Χ.). Αναφορά για ναό αφιερωμένο στον Άγιο Τριφύλλιο (κατά το 14ο αιώνα) στη Λευκωσία γίνεται από δύο ιστορικές πηγές, όμως εικόνες του Αγίου υπάρχουν σε εκκλησίες και μοναστήρια σε όλη σχεδόν την Κύπρο (Ασίνου, Παναγία του Άρακα, Παναγία της Αμασγού, Άγιο Νικόλαο Στέγης κ.ά.). Η κάρα του Αγίου Τριφυλλίου φυλάσσεται σήμερα στη Μονή Κύκκου.

Γράφει ο Γιώργος Κωνσταντίνου

Από το περιοδικό «Πρωτεύουσα», 9ο τεύχος, Ιούνιος 2010.

Πηγή: hurchofcyprus.org.cy